

Jerzy Grzywacz

"Nueva tramitacion de las causas matrimoniales", Leon del Amo Pachón, Salamanca 1971 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 17/3-4, 320-322

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

vivens, musi liczyć się z faktami społecznymi i dążyć do ich prawnego uregulowania. Z tego też powodu postuluje on wprowadzenie separacji umownej do hiszpańskiego prawa rodzinnego. Na końcu swej pracy autor zamieścił dwa dodatki, bibliografię oraz indeks autorów.

Omówiona praca napisana jest jasno, a układ jej jest przejrzysty i logiczny. Sam temat natomiast — ze względu na specyfikę terytorialną — prawdopodobnie mniej zaciekawi polskich kanonistów, jednakże dla zainteresowanych europejskim prawem rodzinnym jest to niewątpliwie praca interesująca i pożyteczna.

Bronisław Zubert OFM

Leon del Amo Pachón, Nueva tramitación de las causas matrimoniales, Salamanca 1971, s. 140.

Książka została wydana w serii monografii kanonicznych Instytutu „San Raimundo de Penafort”. Autor, audytor Roty hiszpańskiej, uprzednio zamieścił tę pracę jako artykuł w n. 77 „Revista Espanola de Derecho Canónico” 27 (1971) 351—483. Praca zawiera tekst łaciński oraz komentarz do trzech najnowszych dokumentów kościelnych dotyczących wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie procesu małżeńskiego: 1) List okólny Sygnatury Apostolskiej skierowany do przewodniczących konferencji episkopatów o stanie i działalności trybunałów kościelnych z 28 grudnia 1970 — AAS 63 (1971) 480—486; 2) Normy Sygnatury Apostolskiej wydane dla trybunałów międzydiecezjalnych, tej samej daty, — AAS 63 (1971) 486—492; 3) motu proprio Pawła VI *Causas matrimoniales* z 28 marca 1971 r. — AAS 63 (1971) 441—446.

List okólny do przewodniczących konferencji episkopatów o stanie i działalności sądów kościelnych jest pierwszym opublikowanym dokumentem Sygnatury Apostolskiej wydanym na podstawie n. 105 konstytucji *Regimini Ecclesiae universae* nakładającą na Sygnaturę Apostolską m. in. obowiązek czuwania nad właściwym wymiarem sprawiedliwości w całym Kościele oraz obowiązek ustanawiania trybunałów międzydiecezjalnych na prośbę biskupów lub z urzędu. Przed reformą Kurii Rzymskiej sprawy te należały do kompetencji Kongregacji Sakramentów. Dokument składa się z 5 części. W pierwszej wspomina o utworzeniu 24 V 1939 r. Urzędu nadzoru nad sądami kościelnymi — „*Officium Vigilantiae*” w Kongregacji Sakramentów oraz tworzenie przez tę Kongregację trybunałów regionalnych we Włoszech i innych krajach. W drugiej części Sygnatura Apostolska zachęca ordynariuszy, aby zaśta-

³ Por. Bergmann, dz. cyt., Bd. III, v.: Italien.

nowili się nad celowością ustanawiania trybunałów międzydiecezjalnych tam gdzie ich jeszcze nie ma. Dla zorientowania się w stanie sądownictwa kościelnego Sygnatura nakazuje przysyłanie odpowiednich sprawozdań zaznaczając, że nadzór Sygnatury ma na celu niesienie braterskiej pomocy trybunałom kościelnym. Treść corocznych sprawozdań przysyłanych Sygnaturze za pośrednictwem Głównego Urzędu Statystycznego Kościoła lub nuncjuszów czy delegatów apostolskich jest przedmiotem trzeciej części dokumentu. W czwartej części określono treść sprawozdań o sądownictwie kościelnym, które należy przysyłać co 5 lat łącznie ze sprawozdaniem o stanie diecezji. Wreszcie w piątej części dokument podkreśla, że w m.p. *De Episcoporum muneribus* papież zastrzegł sobie zmianę przepisów postępowania sądowego a w razie niemożności zachowania przepisów procesowych należy zwrócić się do Sygnatury Apostolskiej o zwolnienie z obowiązku ich przestrzegania. Po tekście łacińskim dokumentu zamieszczone jest jego tłumaczenie w języku hiszpańskim a następnie omawiane są zagadnienia związane tematycznie z tym dokumentem. Autora szczególnie interesują trybunały trzeciej instancji. W porządku chronologicznym omawia powstanie trybunału trzeciej instancji dla Austrii (r. 1938), USA (r. 1942) oraz odnowionej Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii (r. 1947). Następnie w wielkim skrócie omówione jest zorganizowanie trybunałów międzydiecezjalnych i regionalnych we Włoszech, Filipinach, Kanadzie, Brazylii, Francji, Algierze i Tunezji oraz Chile i Kolumbii.

Następny dokument zawiera normy dla trybunałów międzydiecezjalnych. Dotyczą one tworzenia trybunałów, ich organizacji oraz procedury jaką należy zachować. Na marginesie tego dokumentu autor omawia działanie trybunałów międzydiecezjalnych już istniejących. Najwięcej uwagi poświęca sądownictwu kościelnemu w Hiszpanii, która jeszcze nie posiada sądownictwa międzydiecezjalnego. Sądownictwo kościelne w Hiszpanii sprawowane jest w 11 prowincjach kościelnych, 51 diecezjach sufragalnych, 2 arcybiskupstwach, jednej prelaturze udzielnej i generalnym wikariacie połowym.

Trzeci dokument motu proprio *Causas matrimoniales* ma na celu przyspieszenie procesów małżeńskich na co kładzie nacisk wstęp dokumentu. Motu proprio rozszerza kompetencję sądów, wprowadza do sądów kościelnych osoby świeckie również jako sędziów, pozwala na prowadzenie spraw przez sądy jednoosobowe, przekształca postępowanie w instancji apelacyjnej, jeżeli orzeczono w pierwszej instancji nieważność małżeństwa oraz poszerza zakres spraw mogących być załatwianych w procesie skróconym. Po tekście łacińskim następuje dość szczegółowy komentarz, w którym autor zamieszcza tłumaczenie hiszpańskie m.p. *Causas matrimoniales*.

Zaletą książki jest zgrupowanie w jednym dziele 3 nowych doku-

mentów wprowadzających do sądownictwa kościelnego znaczne zmiany, podanie literatury w zakresie omawianego tematu oraz przepisów związkowych. Autor nie podejmuje szerszej problematyki naukowej np. nie zajmuje się precyzją nowych pojęć w sprawie procesowym. Interpretacji ma charakter praktyczny ograniczający się czasem do zgrupowania w jedną całość przepisów najnowszych, kodeksowych i instrukcji z 1936 r. Sądownictwu krajów języka hiszpańskiego dał dobry, praktyczny komentarz najnowszych przepisów.

Ks. Jerzy Grzywacz

Matilde Bahima, *La condicion juridica del laico en la dottrina canonica del siglo XIX*, Pamplona 1972, ss. 222.

Ana Ledesma, *La condicion juridica del laico del CJC al Vaticano II*, Pamplona 1972, ss. 190.

Mercedes Gomes Carrasco, *La condicion juridica del laico en el Concilio Vaticano II*, Pamplona 1972, ss. 316.

W serii publikacji z zakresu prawa kanonicznego, wydawanych przez Uniwersytet Nawarski w Pampeluna (Hiszpania), pod wymienionymi wyżej tytułami ukazały się trzy tomy opracowań poświęconych sytuacji osób świeckich (laików) w Kościele. Szeroko zostały w nich omówione trzy kolejne fazy rozwoju poglądów na temat pojęcia laika oraz jego uprawnień i obowiązków. Badania nad każdym z tych okresów zostały przeprowadzone przez inną autorkę, ale pod kierunkiem tego samego profesora — Javier Hervada. Ta wspólnota tematyki i kierownictwa badań stanowi dostateczną rację łącznego omówienia ich rezultatów. Godne uwagi jest to, iż autorki tych opracowań posługują się również taką samą metodą badań. Najpierw starają się przeprowadzić analizę, bądź prywatnych wypowiedzi autorów, bądź oficjalnych tekstów źródłowych (przepisy KPK, uchwały synodu rzymskiego, wota biskupów i uniwersytetów, schematy i uchwały Soboru Watykańskiego II), a następnie w formie syntezy scharakteryzować teologiczno-prawne pojęcie laika. Opracowania te zasługują na lekturę przede wszystkim ze względu na to, iż ukazują przebieg procesu pogłębiania treści tego pojęcia w ciągu XIX i XX wieku aż do obecnej chwili. Szczególnie interesujące są wnioski, do jakich autorki dochodzą pod koniec swoich opracowań.

W pierwszym opracowaniu M. Bahima przedstawiła poglądy kanonistów XIX wieku na temat laikatu. Po starannym zbadaniu wypowiedzi 30 kanonistów (włoskich, hiszpańskich, francuskich i niemieckich) autorka stwierdza, iż zwracali oni uwagę na pozycję laika względem hierarchii, pomijali zaś sytuację laika jako wiernego, tj. jego oso-